

En passant

Liber amicorum Philip Traest

Joachim Meese
Jan Roelandt
Onno Vancoillie
Nicholas De Nil
Pieter Leloup
Marc Cools
Gert Vermeulen
(eds.)

Joachim Meese, Jan Roelandt, Onno Vancoillie,
Nicholas De Nil, Pieter Leloup, Marc Cools & Gert Vermeulen (eds.)
En passant
Liber amicorum Philip Traest
Antwerpen / 's-Hertogenbosch
Gompel&Svacina
2025

747 blz. – 24 cm
ISBN 978 94 6371 583 6
D/2025/14.401/142
NUR 824

© 2025 de auteurs en Gompel&Svacina

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke, voorafgaande en schriftelijke toestemming van de auteurs en van de uitgever.

Al het mogelijke werd gedaan om de informatie in dit boek zo juist en actueel te maken als kan. Auteurs of uitgever kunnen niet verantwoordelijk worden gesteld voor mogelijke nadelen die lezers door eventuele onvolkomenheden in het boek zouden ondervinden.

Gompel&Svacina Uitgevers bv
Timmerwerfstraat 40, B-2000 Antwerpen, info@gompel-svacina.be
Rietveldendweg 60, NL-5222 AS 's-Hertogenbosch, info@gompel-svacina.nl
www.gompel-svacina.eu

Inhoud

Voorwoord	9
Voorwoord	
Philip Traest: een loopbaan vol strijd voor goede wetgeving	11
TONY VAN PARYS	
Ontstaan van het strafprocesrecht	
Een natuurlijke geschiedenis van het (formeel) strafrecht	17
LIEVEN PAUWELS & ANN DE BUCK	
Materieel strafrecht	
Deel 1 – Het misdrijf	
Het ‘in staat zijn bewust en uit vrije wil te handelen’ in het Nieuw Strafwetboek	43
<i>Een juridische en filosofische commentaar</i>	
TOM VANDER BEKEN & JAN VERPLAETSE	
Een blik op de rechtspraak over het algemeen opzet in het Belgisch strafrecht	61
JAN ROELANDT	
Noodweer(exces) in het nieuwe Strafwetboek	75
JEROEN DE HERDT	
Deel 2 – Straffen en maatregelen	
Het nieuw Strafwetboek en de motivering van de straf en de strafmaat	91
ALAIN DE NAUW	

De voorlopige plaatsing in een gesloten instelling en de voorlopige hechtenis <i>The story continues</i> WENDY DE BONDT	103
---	-----

De voordeelsontneming in transitie JOËLLE ROZIE	139
--	-----

Artikel 42 Wegverkeerswet: de bevoegdheid en saisine van de (beroeps)rechter PETER D'HONDT & NICHOLAS DE NIL	159
---	-----

Het verval van het recht tot sturen uitgesproken wegens lichamelijke of geestelijke ongeschiktheid FILIP VAN VOLSEM	179
--	-----

Deel 3 – Bijzonder strafrecht / Strafbaarstellingen

Sancties op overtreden sancties <i>De strafrechtelijke handhaving van beperkende maatregelen in België</i> ERIC VAN DOOREN	221
--	-----

Sancties en strafbepalingen in de Sociale zekerheidswet bij niet-aangifte en laattijdige of niet-betaling van socialezekerheidsbijdragen <i>De keuzevrijheid van de RSZ als (bevoorrechte) partij. Of vrij vertaald: "Alle wegen leiden naar Rome"</i> VINCENT DOOMS	247
--	-----

Een andere kijk op de decriminalisering van de staking BRUNO DEBAENST & PATRICK HUMBLET	265
--	-----

Formeel Strafrecht

Deel 4 – Een blik op de actoren in het strafprocesrecht

Het politieel legaliteitsbeginsel (art. 1, derde lid Wet Politieambt) <i>Enkele tendensen gewikt en gewogen</i> FRANKY GOOSSENS	285
---	-----

Wetgeving inzake private opsporing: een moeizaam proces JONAS MAAS, FEMKE LENJOU, AMANDINE VANSCHEEUWIJCK, MATHIAS DESMET, PIETER LELOUP & MARC COOLS	311
---	-----

Enkele (rechtsvergelijkende) overwegingen over de juryrechtspraak MICHAEL TRAEST	347
Enkele reflecties over de selectieopdracht van de zilveren Hoge Raad voor de Justitie RIA MORTIER	365
Deel 5 – De limieten van de uitoefening van de strafvervolgning	
De EU-verordening inzake overdracht van strafvervolgning <i>De lange weg van het gezond verstand</i> GERT VERMEULEN	385
Het Wegverkeersstraf(proces)recht als laboratorium voor het gemeen strafprocesrecht: het bevel tot betalen ONNO VANCOILLIE	415
De genese van het nieuwe regime van de verjaring van de strafvordering en de redelijke termijn RAF VERSTRAETEN	433
Deel 6 – Het bewijs in strafzaken	
Waarheid en vorm <i>Over de rol van het strafprocesrecht in een post-truth tijdperk</i> JOACHIM MEESE	457
Waarheidsvinding en beredeneerde overtuiging door een actieve vonnis- rechter in strafzaken MARTIN MINNAERT	473
Rechtmatig, maar onbetrouwbaar bewijs <i>Een onderbelicht aspect van het Belgisch bewijsrecht in strafzaken</i> LORE MERGAERTS & DIRK VAN DAELE	501
De beoordeling van de bewijswaarde van het deskundigenverslag door de rechter BEATRIX VANLERBERGHE	525
De ontbinding van de rechtspersoon in het nieuwe Strafwetboek: een straf die vervelt tot maatregel VANESSA FRANSEN	557

Over Irma Laplasse	569
<i>Bewijsuitsluitingsgronden in fiscale en strafzaken</i>	
<i>op grond van het beroepsgeheim en gegevens geput uit tuchtdossiers</i>	
JOHAN VERBIST	

Deel 7 – Rechtsmiddelen

‘Legal Remedies’ en het Europees Onderzoeksbevel	589
<i>Gevolgen van Gavanozov II voor België</i>	
STÉPHANIE DE COENSEL	
Ambtshalve cassatiemiddelen en ambtshalve beroepsgrievan	617
<i>Een wereld van verschil</i>	
STEVEN VAN OVERBEKE	
Over de uitzonderingen op de devolutieve werking van het hoger beroep	649
<i>De ambtshalve grieven en de evocatie</i>	
FILIEP DERUYCK & PATRICK WAETERINCKX	

Deel 8 – Uitstap naar andere rechtstakken

Het bewijs van een rechtvaardigingsgrond	673
<i>Het bewijs van een rechtvaardigingsgrond in het kader van de burgerlijke vordering, gebaseerd op een misdrijf, wordt gewijzigd door het nieuwe Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek inzake de buitencontractuele aansprakelijkheid</i>	
LUC ARNOU	
Een facelift voor het dwangsomrecht?	693
PIET Taelman	
Houdt de <i>stand still</i> stand?	713
<i>Bedenkingen bij de stand still-verplichting in het beleid voortvloeiend uit internationale verdragen en artikel 23 Grondwet</i>	
BOUDEWIJN BOUCKAERT	
Toegang tot het gedeeld patiëntendossier	731
<i>Discussies over de toegang tot het gedeeld patiëntendossier kunnen niet meer enkel opgelost worden met de leer van het gedeeld beroepsgeheim, maar oude wijsheid kan wel helpen</i>	
TOM BALTHAZAR	

Voorwoord

Na een academische loopbaan van meer dan 40 jaar zwaait prof. dr. Philip Traest in september 2025 af aan de Universiteit Gent. Ter gelegenheid van zijn emeritaat geven enkele van zijn *intimi* hem dit *liber amicorum* als geschenk. Het is een verzamelwerk geworden in de echte zin van het woord. Tal van auteurs hebben vanuit hun vriendschap en waardering voor Philip Traest een erg verdienstelijke bijdrage geschreven, elk vanuit het eigen onderzoeksdomein of interessegebied. Het boek biedt aldus een rijke en veelzijdige bundeling van teksten die het ruime spectrum van het algemeen en bijzonder strafrecht, het strafprocesrecht, aanverwante rechtstakken en zelfs het metajuridische domein bestrijken.

Precies deze variatie is tekenend voor de gevierde. Zijn onderwijs en onderzoek mogen dan in hoofdzaak zijn toegespitst geweest op het strafprocesrecht, professor Traest is evenzeer expert in het materieel strafrecht. Daarvan getuigen zowel zijn carrière en bibliografie op academisch niveau als zijn decennialange praktijkervaring als advocaat. Het wordt ook treffend geïllustreerd doordat dit huldeboek de breedte van het materieel strafrecht en het strafprocesrecht omspant: het behandelt enerzijds de misdrijven, de straffen en maatregelen, en enige specifieke strafbaarstellingen, en anderzijds de actoren in het strafproces(recht), de uitoefening van de strafvordering, het bewijs in strafzaken, en de rechtsmiddelen.

Na een aantal jaren balie-ervaring startte Philip Traest zijn academische loopbaan in het voorjaar van 1985, als assistent aan de toenmalige faculteit Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Gent. Op 3 april 1992 doctoreerde hij er met een uitmuntend proefschrift over het bewijs in strafzaken. Zowel tijdens de voorbereiding van zijn doctoraat als nadien, tijdens zijn aanstelling als docent en later hoofddocent, wist hij zijn academische werkzaamheden steeds te combineren met een opdracht in de advocatuur. Ook na zijn benoeming tot hoogleraar in 2002 en zijn bevordering tot buitengewoon hoogleraar zes jaar later bleef professor Traest verbonden aan de balie, ook toen hij in 2008 bovendien lid werd van de Hoge Raad voor de Justitie.

Velen kennen de voorliefde van Philip Traest voor de schaaksport. De titel van dit boek is dus geenszins toevallig gekozen. Het begrip ‘*En passant*’ is vast schaakjargon. Het is gevorderde spelers als professor Traest dan ook niet vreemd.

Het begrip ‘*en passant*’ heeft eigenlijk betrekking op een van de eerste fases van het schaakspel. Nu de rijkgevlude academische loopbaan van het ‘hoofd van de dienst Strafprocesrecht’ van de campus Aula in Gent net aan zijn sluitstuk is toegekomen, klinkt de titel mogelijk enigszins vreemd. Voor wie Philip Traest kent, ligt de verklaring evenwel voor de hand: aan het einde van het academische traject wacht nog geen pensioen in Zuid-Frankrijk, maar is er een ‘passage’, een opening, naar een nieuwe vrijheid. Een *remise* is dan ook geen optie.

Onophoudelijk doorgaan, als het opschrift van dit boek zo vrij mag worden vertaald, typeert Philip Traest uitermate. Het zal weinigen verwonderen dat hij na de viering van zijn emeritaat het werk in de advocatuur onverminderd verderzet en dat hij tegelijk verbonden blijft met de Faculteit Recht en Criminologie van zijn Gentse *alma mater*, waarin hij is uitgegroeid tot een vaste waarde, in het professorenkorps en daarbuiten.

Het voorliggende boek, dat uitdrukking tracht te geven aan de grote erkentelijkheid voor Philip Traest vanwege ons allen, is het resultaat van een geslaagde samenwerking van zeven editors. Daarbij verdient prof. dr. Marc Cools, van wie we in de loop van de realisatie van dit werk afscheid hebben moeten nemen, een bijzondere vermelding. Niet alleen was hij een dichte vriend van Philip Traest, ook als collega werd hij erg gewaardeerd door velen, en niet het minst door zijn generatiegenoot Philip Traest. Op zijn beurt kon hij zelf het werk en de persoon van de kersverse emeritus bijzonder appreciëren. Ongetwijfeld heeft die waardering Marc Cools ertoe aangezet het voortouw te nemen in het project dat heeft geleid tot dit huldeboek en tot de emeritaatsviering.

Het recente afscheid van Marc Cools geeft aan de titel van het werk een bijzondere weerklank. Onvermijdelijk doet het overlijden van een naaste vriend en uitstekende collega stilstaan bij de ‘passage’ van het leven. Een mijmering die Philip Traest jammer genoeg niet vreemd was, onder andere omwille van het zeer onverwachte overlijden van zijn ‘bevriend staatshoofd’, prof. dr. Brice De Ruyver, in 2017. Beide academici hebben een aanzienlijk deel van hun professioneel leven gedeeld, ook na een gezamenlijk assistentschap bij wijlen em. prof. dr. Jules D’Haenens, onder wiens promotorschap ze beiden hun proefschrift hebben geschreven. Het is daarbij allesbehalve verrassend dat het doctoraat van Philip Traest tot vandaag het standaardwerk in de materie van het bewijs in strafzaken is gebleven, niet-tegenstaande belangrijke jurisprudentiële ontwikkelingen ter zake.

Nu decennia van intensief werk en niet-aflatende inzet voor het straf(proces)recht voorbij zijn gegaan — wellicht eerder: zijn ‘gevlogen’ — biedt zijn emeritaat de uitgelezen kans om Philip Traest bijzonder hartelijk te bedanken. Niets past daarvoor beter dan een boek, gezien zijn grote voorliefde voor het geschreven woord. Zelf heeft professor Traest ook tal van artikels, bijdragen en boekdelen geschreven, stevast vanuit de inspiratie ‘wie schrijft, die blijft’. Welnu, beste Philip, wat je hebt betekend, is onvergetelijk.

Joachim Meese, Jan Roelandt, Onno Vancoillie, Nicholas De Nil, Pieter Leloup, Gert Vermeulen